

F U N G U S

OFFICIEEL ORGAAN VAN DE NEDERLANDSCHE MYCOLOGISCHE
VEREENIGING

VERSLAG VAN DE ALGEMENE LEDENVERGADERING OP 27 SEPT.
1941 TE 20 UUR IN HOTEL ZEILER TE BAARN

Ook dit jaar werd door de omstandigheden de ledenvergadering niet in Juli in Utrecht gehouden, maar er werd een weekend-excursie aan vastgeknoopt in September, dan loont het voor vele leden meer de moeite de reis naar een centrum te ondernemen.

Na de opening door den voorzitter werden de notulen en ingekomen stukken voorgelezen. Het jaarverslag van de secretaresse bracht nog eens het gesprek op de inkoop van boeken. De voornaamste boekwerken zijn in de bibliotheek aanwezig. Als de mogelijkheid zich voordoet, zullen nog meer boeken worden gekocht. Den leden wordt verzocht, als zij iets geschikts weten, den bibliothecaris hiervan in kennis te stellen.

Het verslag van den penningmeester bracht de gemoederen eenigszins in beweging, doordat het bedrag aan ingekomen contributies te weinig was voor het aantal leden. Doordat de penningmeester zijn aantekeningen was kwijt geweest tot voor korte tijd, had hij geen overzicht over de leden, die nog niet hebben betaald en kon hij deze niet aanschrijven. De aantekeningen zijn nu terecht en de penningmeester zal zorgen zo spoedig mogelijk de achterstallige contributie te innen. De kascommissie, die hiervan op de hoogte was, had ook deze toezegging van den penningmeester ontvangen en hierna de boeken gecontroleerd en in orde bevonden.

Bij het jaarverslag van den bibliothecaris bleek, dat Rehm, Ascomyceten, nu in de bibliotheek is. De buitenlandse tijdschriften komen zeer onregelmatig door. Losbladige werken zullen worden ingebonden om ze te kunnen uitlenen, wat anders niet mogelijk is, met het oog op het zoek raken van deze onvervangbare stukken. Die werken kunnen echter wel altijd door een andere bibliotheek of openbare leeszaal worden geleend en dan door de leden worden geraadpleegd in hun eigen woonplaats. De redacteur van Fungus uitte weer in zijn verslag dezelfde verzuchting: copie s.v.p.! Bij de benoeming van een bestuurslid wegens periodiek aftreden van den penningmeester, werd deze als zodanig herkozen. De begroting voor het komende jaar wordt nu goedgekeurd.

De voorzitter doet mededeling van de geschiedenis, voorafgegaan aan het uitgeven van het vlugschrift over eetbare paddestoelen. Het vorige jaar had de commissie voor T.N.O. voeling gezocht met het bestuur over het propageren van het gebruik van paddestoelen als volksvoedsel, wat toen was afgewezen. Nu de voedselpositie zeker niet beter is geworden en overal naar aanvulling wordt gezocht, achtte de voorzitter

het gewenst, daaraan enige leiding te geven wat betreft de paddestoelen-consumptie. Voor het vervaardigen van 10.000 exemplaren was f 800,— nodig, waarvan de voedingsraad f 300,— betaalt. Het eventueel verlies wordt samen gedeeld. Aan de leden en 200 kranten is het vlugschrift gratis toegestuurd. Een eenvoudig gehouden waarschuwing tegen vergiftigingen en tevens propaganda voor de vereniging is er als los blad ingelegd en het vouwblad, waarop vier door Suze de Lint vervaardigde gekleurde platen met tekst van Dr van der Lek, wordt voor 10 cent in de boekhandel verkocht. Het vervaardigen van mapjes van deze afbeeldingen is besproken met den drukker. De vergadering meent, dat 1000 stellen van vier van deze briefkaarten in een enveloppe voor f 135,— hun weg wel zullen vinden. Zij zijn bij de secretaresse verkrijgbaar, zodra ze verschenen zijn, voor 20 cent per mapje. Verder wordt besloten, dat de Mededeelingen vaker zullen verschijnen in dunnere afleveringen. Artikelen over nieuwe vondsten enz. behoeven dan niet zo lang op publicatie te wachten.

Zodra de oorlog voorbij is, zal de ledenvergadering weer gewoon in Juli in Utrecht worden gehouden op Zaterdag.

De grote ledenexcursie wordt vastgesteld op 25 en 26 October met als centrum hotel Kievitsdel bij Heelsum.

De wenselijkheid van kleine gewestelijke excursies wordt nog bepleit, waarna zich nog een gesprek over de al of niet te weinig populaire artikelen in *Fungus* ontspint, waaraan ook enkele nieuwe leden deelnemen. Wil een lid een excursie in eigen omgeving, dan kan daarvoor een deskundige van de Vereniging beschikbaar worden gesteld, wiens onkosten vergoed moeten worden.

Hierna sluit de voorzitter de vergadering.

Amsterdam, October 1941

J. P. S. SMIT

VERSLAG VAN EEN LEDENEXCURSIE OP ZONDAG 19 OCT. 1941 TUSSEN HILVERSUM EN BAARN

Bij de jaarvergadering in Baarn bleek, dat vele leden behoefte gevoelden aan meer ledenexcursies bij voorkeur van één dag. Hieraan werd tegemoet gekomen door het uitschrijven van een excursie op 19 October voor leden, waarvan de woonplaats ligt ten westen van de IJssel en ten noorden van de Rijn-Lek. De samenkomst was bij het station in Hilversum en er werd gewandeld in de richting Lage Vuursche. In het begin vooral leverde deze tocht een hele oogst aan allerlei paddestoelen op, wat vooral voor de vele nieuwe leden, die van de partij waren, de moeite waard was. In de Boschhut nuttigden we ons lunchpakket en werden de verschillende zwammen nog eens bekeken en besproken. De wandeling van de Boschhut naar Baarn was lang zo rijk niet aan zwammen, terwijl het weer, dat ons buitengewoon gunstig was geweest, na de storm en regen van de vorige dag, ons toen nog op wat motregen vergastte. Over het geheel een zeer geslaagde excursie met 24 deelnemers, waaronder enkele huisgenoten en introducés.

De paddestoelenoogst bestond uit verschillende soorten *Amanita*'s, heel veel *Boleten*, zoals b.v. *badius*, *bovinus*, *calopus*, *edulis*, *luteus*, *miniatoporus*, *piperatus*, *scaber*, *subtomentosus* en *variegatus*, de beide gele *Cantharellen*, enkele *Clavaria*'s, vele *Clitocybe*'s, waaronder *clavi-*

pes, flaccida, nebularis, odora en suaveolens, verschillende soorten Cortinarius, waaronder de mooie semisanguineus, Hebeloma's, Lactaria, zoals b.v. torminosus en helvus en zo zou ik door kunnen gaan, maar wil alleen nog noemen Mycena sanguinolenta, Lepiota amianthina en cinnabarina, Polyporus perennis, Rhizopogon luteolus, Stropharia coronilla, merdaria en semiglobata en Tricholoma saponaceum en tot slot Naucoria carpophylla op de beukendoppen.

Amsterdam

J. P. S. SMIT

VERSLAG VAN DE EXCURSIES OP 25 EN 26 OCT. 1941 IN DE OMGEVING VAN KIEVITSDEL

De tweede en grote ledenexcursie had ditmaal plaats in de omgeving van het hotel Kievitsdel onder Heelsum. Dit hotel is buitengewoon gunstig gelegen voor een mycologische samenkomst. De eerste middag trokken we langs de Heelsumse beek in de richting van de Wodanseiken. De oogst was niet groot, de omgeving schitterend en we vonden er *Flammula scamba*; we zijn dus alleszins tevreden. Na het diner, dat we ons best lieten smaken, werden de vondsten op de gebruikelijke manier tentoongesteld en enkele puzzles opgelost, hetzij ma- hetzij microscopisch. Ook het gezellig samenzijn werd als gewoonlijk niet verwaarloosd en na een goede nachtrust en versterkt door ontbijt en enkele leden, die nog per tram of fiets arriveerden, trokken we Zondagochtend om 10 uur in de richting Doorwerth, hoog en laag door bos en wei. De herfsttinten waren prachtig; een regenbui leverde een mooie regenboog en verder liet de zon ons niet vaak in de steek. De paddestoelenoogst was niet groot in aantal exemplaren, maar talrijke aardige dingen maakten we buit, waarvan ik zou willen noemen de vele mooie Cortinarii als: *castaneus*, *hemitrichus*, *caninus*, *pholideus*, *cedretorum*, *armillatus*, *cinnabarinus* en *orellanus*. Dan *Mycena iris*, *capillaris* en *pelliculosa*, *Stropharia squamosa* en prachtexemplaren van *aerigunosa*. Aardig was *Sphaerobolus stellatus*, de kleine kogelwerper en *Tricholoma personatum* met zijn paarse steel. Ook niet alledaags lagen er van de vorige middag nog *Hygrophorus niveus* en *aureum*, *Galera sphagnumorum* en *Daedalea biennis*.

Voor het diner moesten vele deelnemers reeds de terugreis aanvaarden, zodat we met z'n vijftien overbleven, waar we Zaterdag met 27 hadden aangezeten. Alles met elkaar een samenzijn als van ouds.

Amsterdam

J. P. S. SMIT

EEN NIEUWE VONDST VAN DE TRALIE-STINKZWAM, CLATHRUS RUBER

Naar aanleiding van een recente vondst van *Clathrus ruber* door ons lid, Mevr. M. de Visser-Roelofs, te Bloemendaal, verzocht de redacteur van „Fungus” mij om een mededeeling hierover in dit blad.

De zwam in kwestie — men zou haar „Tralie-stinkzwam” kunnen noemen — werd op 22 September 1941 in 4 exemplaren aangetroffen door Mevr. de Visser in haar tuin te Bloemendaal onder een struik van de gewone Kardinaalsmuts, doch in de nabijheid van tal van andere — waaronder meerdere exotische — gewassen. Van het grootste exemplaar

werd door de vindster een gekleurde tekening op natuurlijke grootte gemaakt; een der andere exemplaren werd geconserveerd en, na te zijn getoond aan de deelnemers aan de bijeenkomst onzer vereeniging te Baarn op 27 en 28 September, met genoemde tekening ter beschikking gesteld van het Rijksherbarium te Leiden. Foto's, die genomen werden, zijn mislukt.

Aan het vruchtlichaam van de Stinkzwammen, waartoe *Clathrus* behoort, zijn drie organen te onderscheiden: de zak of volva, de sporenmassa of gleba en de sporendrager of het receptaculum. Dit laatste is een lichaam van zeer verschillenden, niet zelden bizarren vorm, dat, aangelegd en tot ontwikkeling gekomen binnen het „ei“, op het tijdstip van rijpheid een verrassend snelle volumevergrooting ondergaat, welke gepaard gaat met het openspringen van de volva en het naar buiten treden van de sporenmassa, die op verschillende manieren zich op, aan of in het receptaculum bevindt. Deze volumevergrooting wordt veroorzaakt doordat de wanden van de kamertjes of blaasjes waaruit het receptaculum is opgebouwd zich op het tijdstip van rijpheid strekken; een gevolg hiervan is de bekende „schuimachtige“ structuur van het gestrekte receptaculum (het „gloeikousje“ van onze gewone stinkzwam). Deze strekking is dus geen groei, doch een proces, dat zich laat vergelijken met het uit elkaar veeren van een rubberspons, die, tot een klein volume samengedrukt, plotseling losgelaten wordt. Met het uittreden van receptaculum met sporenmassa verspreidt zich de beruchte stinkzwammengneur, die bij de meeste soorten nog heel wat onaangenamer moet zijn dan bij onze *Phallus impudicus* en ook bij *Clathrus* niet bepaald een neusstreling is. De vorm van het receptaculum en de plaatsen, waar dit de sporenmassa draagt, schijnen de systematiek van deze groep te beheerschen; de vormen, welke een receptaculum bezitten, dat de gedaante heeft van een hollen steel en aan den top, al of niet op een gedifferentieerd gedeelte, de „hoed“, de sporenmassa als aaneengesloten geheel aan de buitenzijde draagt, worden tot de familie der Phallaceae gebracht, alle andere vereenigt men tot de Clathraceae. Deze hebben een receptaculum van zeer uiteenloopenden vorm — men treft er aan die sprekend op een zeeanemoon gelijken (*Lysurus* behoort tot deze groep), er zijn gesteelde of ongesteelde traliewerken (zooals *Clathrus*) en bij een derde groep bestaat het uit weinige zuiltjes, die bovenaan met elkaar vergroeid zijn — doch steeds bevindt zich de gleba aan de binnenzijde, of, bij de zeeanemoonachtige vormen, aan de bovenzijde van de „armen“, die in een vroeger stadium, toen die armen nog samenhangen, de binnenzijde was.

Clathrus ruber heeft een volva van ongeveer dezelfde afmetingen als die van de gewone stinkzwam en een receptaculum, dat de gedaante heeft van een afgeplat bolvormig tot omgekeerd eirond, grofmazig net. De kleur van dit net is opvallend oranje-rood. Aan den onderkant eindigen de takken van dit netwerk vrij, evenals de „steel“ van een gewone stinkzwam steken zij los in den geleichtigen inhoud der volva.

Een zoo opvallende figuur in de zwammenwereld kon natuurlijk niet lang onopgemerkt blijven en inderdaad vond ik in de litteratuur er reeds melding van gemaakt in het jaar 1605, toen zij voor de eerste maal beschreven werd door den beroemden Nederlandschen plantkundige Carolus Clusius. Deze had van een correspondent gedroogd materiaal ont-

vangen, afkomstig uit een rietland in de omgeving van Aix in de Provence, hetwelk, na te zijn opgeweekt, als voorbeeld diende voor de houtsnede en beschrijving, die Clusius publiceerde in het „Auctuarium” tot het tweede appendix van zijn in 1601 verschenen „Rariorum plantarum historia”..) Blijkbaar laat de zwam zich in gedroogden toestand zeer goed bewaren, want Clusius' houtsnede van deze „Fungus coralloides cancellatus”, gemaakt naar gedroogd materiaal van een half jaar oud, is volkomen natuurgetrouw. De afbeelding is — zooals toenmaals veel voorkwam — in ettelijke latere werken van anderen overgenomen. In P. A. Micheli's „Nova plantarum genera” (Florence, 1729), het eerste werk na Clusius waarin weer een oorspronkelijke beschrijving van de zwam voorkomt²⁾, trof ik tevens een zorgvuldig uitgevoerde kopergravure met details aan, welke hierbij verkleind wordt gereproduceerd. Zij geeft niet alleen een goeden indruk van het uiterlijk der plant, doch demonstreert tevens het scherpe waarnemingsvermogen van „Michelius oculatissimus” zooals Linnaeus hem noemt. Hij was een der eersten, en een der weinige voor-Linnaeaansche plantkundigen, die zich in het bijzonder met het bestudeeren van Cr yptogamen bezig hielden. De naam *Clathrus ruber* is ook van Micheli afkomstig (hij bezigde reeds een binaire nomenclatuur vóór zulks door het werk van Linnaeus algemeen ingang had gevonden); doordat hij werd overgenomen door Persoon, wiens *Synopsis methodica fungorum* als basis voor de nomenclatuur der paddestoelen werd aangenomen, is deze naam thans de geldige en niet die van Linnaeus, die wel den geslachtsnaam *Clathrus* van Micheli overnam, doch deze combineerde met het door Clusius gebruikte epitheton *cancellatus*.

De afbeelding behoeft weinig verduidelijking; ik wijs slechts op de voorstelling in den linker benedenhoek van een lengtedoorsnede door een nog niet geheel rijp „ei”. Aan de peripherie treft de doorsnede de reeds ontwikkelde vertakkingen van het receptaculum; de lengteas wordt ingenomen door een gelobde streng van gelei-„weefsel”, dat de dikke geleiplaten geleverd heeft, die het vruchtlichaam omgeven (in de afbeelding niet gearceerd) en die een zoodanige uitbreiding hebben ondergaan, dat zij nog slechts door dunne wandjes gescheiden zijn.

In Nederland werd *Clathrus ruber* het eerst aangetroffen door Linnaeus in 1735, in het riet langs den weg van Haarlem naar Amsterdam, vervolgens door Dozy en Molkenboer omstreeks 1844 aan den oever van het water, dat de Leidsche Hortus botanicus bespoelt, en ten slotte door P. J. A. J. Meulemeester in 1910 in een kas te Roermond onder een dadelpalm.

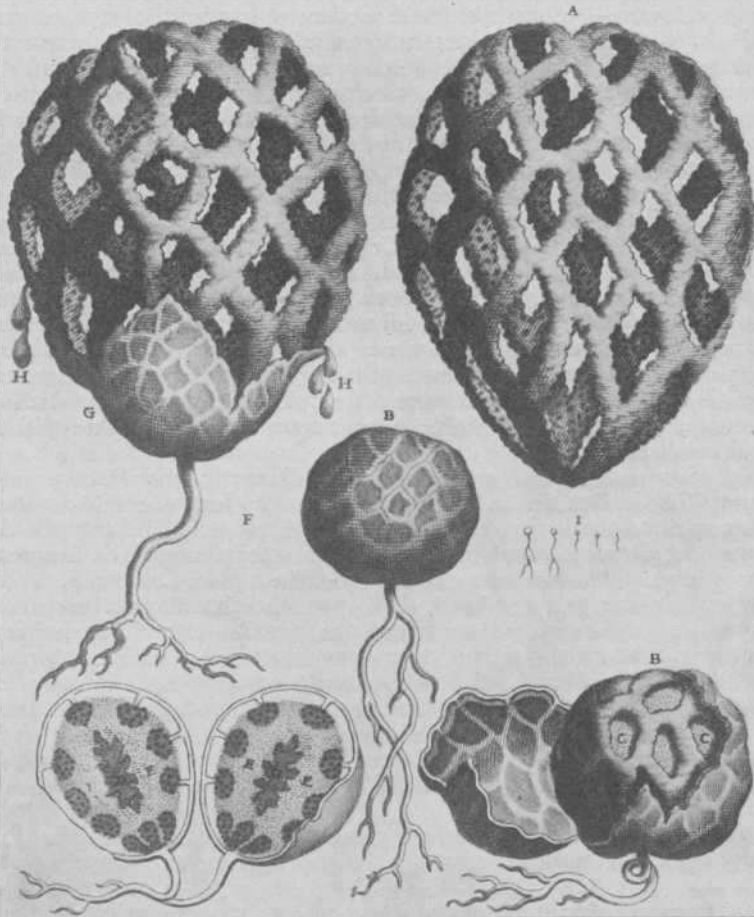
Van de vier aldus voor ons land geregistreerde vondsten zijn de drie laatste geschied in een omgeving, die zeer sterk door den mensch be-

¹⁾ Dit tweede Appendix met het *Auctuarium* bevindt zich veelal niet, zooals het eerste, achter het eigenlijke werk, doch is meestal gebonden bij Clusius, „*Exoticorum libri X*” (Antw. 1605), waarmee het tegelijkertijd verschenen is.

²⁾ Linnaeus citeert nog bij zijn *Clathrus cancellatus* een afbeelding van Fabio Colonna in diens „*Ekphrasis*” (Rome 1616) onder den naam „*Fungus Lupi crepitu vulgi efflorescens*”. Misschien is *Clathrus* daar inderdaad mee bedoeld, doch ik kan hem er niet in herkennen en durf er niet meer van te zeggen dan dat kennelijk een *Clathracea* afgebeeld is.

Clathrus

Tab. 93

Auspicijs Gerardi Noodt I. C. A. Antecess. in Acad. Lugd. Bot.

invloed is en waar exotische planten gekweekt werden; de eerste alleen in een terrein, dat min of meer „natuurlijk” lijkt, doch dat niettemin wel in de onmiddellijke omgeving van tuinen kan hebben gelegen. Mede in verband met de omstandigheden, dat de zwam, voorzoover bekend nooit voor de tweede maal van één groeiplaats is verzameld en dat deze groeiplaatsen vrij ver buiten het eigenlijke areaal der plant liggen, doet zich de vraag voor of wij hier te doen hebben met een zgn. adventief-plant, een plant wier aanwezigheid ter plaatse veroorzaakt wordt doordat zij rechtstreeks daar gebracht wordt door den mensch.

Op het eerste gezicht schijnt dit in het geval van *Clathrus* niet onwaarschijnlijk. De exotische planten, die gekweekt werden in de tuinen waarin of in welker nabijheid de laatste drie vondsten gedaan werden, kunnen rechtstreeks uit hun vaderland zijn geïmporteerd en de zwam kan, in den vorm van sporen of als een stuk mycelium, meegekomen zijn. Rechtstreeksche import van exotische planten heeft zeker plaatsgevonden in den tuin van Mevr. de Visser — zij kweekte omstreeks 1926 en later tal van in Z.-Frankrijk verzamelde orchideeën —; dat zoodanige invoer heeft plaats gehad in den Leidschen Hortus is méér dan waarschijnlijk; in het geval van Roermond bestaat in ieder geval de mogelijkheid. Wat evenwel de vondst van Linnaeus betreft, zoo trof het mij, dat deze geschiedde in een soortgelijke omgeving als de eenige echt-wilde vondst waarover ik gelezen heb — die van Clusius —, nl. in een rietland. Van latere vondsten heb ik geen bijzonderheden gevonden; ik noteerde slechts dat Ricken in zijn *Vademecum* aangeeft, dat de zwam gevonden wordt in „Laubwälder”. Overigens ben ik te slecht thuis in de mycologische litteratuur om te kunnen beweren, dat er inderdaad geen verdere gegevens van oekologische aard te vinden zouden zijn; het lijkt mij waarschijnlijk, dat Fransche en Italiaansche tijdschriften er wel zullen bevatten.

Ook het verspreidingsgebied in Europa is van dien aard, dat een spontaan voorkomen van *Clathrus* a priori niet zoo héél vreemd zou zijn. De soort is algemeen in het Westelijke Middellandsche Zeegebied (N.-Afrika, Spanje, Z.-Frankrijk, Italië) en wordt verder opgegeven van enkele plaatsen nabij de Engelsche en Fransche Kanaalkusten, is gevonden in Duitschland (waar?), in het O. mediterrane gebied, de Kaukasus, N.-Amerika, M.-Amerika, Ceylon, Hindoestan, N.-Zeeland en Equatoriaal Afrika. Echter zijn vele van deze vondsten buiten Europa onvoldoende gecontroleerd. Wanneer men alleen de verspreiding in Europa, in het bijzonder de Westelijke helft daarvan bekijkt, valt het op, dat deze een bekend beeld biedt; er zijn tal van zaadplanten, die zich ongeveer evenzoo gedragen en, hun hoofdverspreiding rondom het bekken der Middellandsche Zee hebbend, zich langs de Atlantische kust meer of minder ver naar het Noorden uitbreiden, soms wel tot in Z.-Noorwegen. Een bekend voorbeeld is de gewone hulst (vgl. het kaartje in Hegi VI, p. 239). Of er ook paddestoelen bekend zijn, die zich op deze manier gedragen, is mij niet bekend.

De heer Schweers maakte mij attent op een artikel van F. Kallenbach in het *Zeitschrift f. Pilzk.*, Dec. '40, waarin, naar aanleiding van eenige vondsten van de Australische en Z.-Afrikaansche *Clathracea Anthurus Muellerianus* var. *aseroeiformis* in het Boven-Rijndal dezelfde vraag — verspreiding door den mensch of door andere oorzaken — wordt aan-

gesneden. Ook in dat geval lijkt het bij een enkele vondst in verband met de omgeving waarschijnlijk, dat de zwam door toedoen van den mensch is aangevoerd, doch bij meerdere andere niet en Kallenbach oppert de veronderstelling, dat *Anthurus* inderdaad in het warme Boven-Rijndal inheemsch zou kunnen zijn. Ook recente vondsten van andere zwammen—ik noem slechts *Lysurus australiensis*, *Polyporus Tuberaster*, *Clitocybe olearia*—doen de vraag naar de herkomst op den voorgrond treden. Ik meen, dat zoo'n vraag pas benaderd kan worden wanneer men vrij nauwkeurige gegevens bezit t.a.v. het verspreidingsgebied, voornamelijk in Europa en over de oekologische omstandigheden, die de soort prefereert in die streken, waar zij ongetwijfeld wild is. Ook dan zal men zich tot min of meer plausible gissingen moeten beperken; een uitputtende beantwoording vereischt een onderzoek naar de geheele biologie van de soort in kwestie, waarbij zich vragen voordoen betreffende den levensduur van het mycelium, de omstandigheden waaronder het vruchtlichamen kan vormen, de wijze waarop de soort zich pleegt te verspreiden (door sporen, door losgeraakte myceliumstukken of nog anders), de afstanden waarover die verspreiding kan plaatsvinden. Waar zelfs bij Europeesche phanerogramen deze gegevens dikwijls nog maar ten deele bekend zijn, is het nauwelijks te verwachten, dat bij de zooveel moeilijker te bestudeeren paddestoelen dergelijke problemen reeds in de nabije toekomst hun oplossing zullen vinden.

Overveen

W. VAN DIJK

HELVELLA QUELETII BRES.

De scheiding der operculate Discomyceten in „*Mitrés*” en „*Cupulés*” zooals Boudier heeft ingevoerd berust op de kenmerken in volwassen staat. Bg. zwam behoort in het jeugd stadium tot de laatstgenoemden of *Cyathipodia's* (bekervormigen) en in het volwassen stadium meer tot de eerstgenoemden of *Helvella's*. *Helvella Quéletii* is dus een overgangsoort. Zij werd mij toegezonden door ons medelid, den heer Bremmer te Eindhoven, op 3 Juni j.l. en was afkomstig uit Miste bij Winterswijk. Van deze ±10 jongere exemplaren hadden slechts eenige den *Helvella*-vorm gekregen, dus met tegen den steel teruggeslagen lobben. Den 10den Juni d.a.v. plukte ik zelf op de vindplaats, een grazigen wegberm, nog zeven exemplaren, waarvan vijf stuks reeds helvelloïede waren geworden. Zij waren tot 5 cm hoog, De hoed was aan de binnenzijde meestal donkerbruinzwart, doch ook wel donkerbruin. De buitenzijde was bleek-okerkleurig of lichtbruin gekleurd. De sterk gevoorde en geribde buikige steel is eerst zuiver wit, daarna crème en ten slotte lichtbruin getint. De steel gaat in den hoed over met fijne onvertakte bogen.

De auteursbeschrijving strookt, ook microscopisch, geheel met deze vondsten uit Miste, doch de afbeeldingen in Bresadola's prachtig plaatwerk zijn alleen van jonge, nog komvormige exemplaren. Bresadola vermeldt als associatie de Lariks, maar dit komt bij de Mister exemplaren op het oogenblik helaas niet uit. Vroeger vóór 1930 waren daar veel dennenbosschen, waarvan er nog een overgebleven is. Misschien heeft daar ook vroeger *Larix* gestaan. Verwant zijn: *Peziza sulcata* Pers. (met synoniemen) en de gewone *Helvella lacunosa* Afz. Deze zijn echter beide steeds helvelloïed, terwijl de eerste leerkleurig of donkergrijs is en de laatste veel grooter kan worden in andere, meer blauwige tint.

De door mij reeds vroeger uit den Slangenburg gesignaleerde: *Paxina compressa* Snijder is steeds samengeknepen cyathi-vormig en heeft een gladder, dunner, weinig gevormd steel. Een alpiene vorm van *Helvella Quelétii* met donkeren steel werd nog nader beschreven in B.S.M., Tome XLVIII van 1932 (1er Fasc.).

Ik vermoed, dat *Helvella Quelétii* Bres. hierbij het eerst voor ons land wordt geregistreerd. Een meer volledige beschrijving kunt u bij „Bresadola” en in „Rehm” vinden (in onze Bibliotheek te Wageningen),

Nijmegen

A. C. S. SCHWEERS

OMPHALIA BELLIAE JOHNST,

Van den Heer D. Piet, welke geregeld in den Botshol komt, een plasengebied ten Westen van de Vinkeveensche plassen, ontving ik in October van dit jaar eenige paddestoelen, welke door het substraat waarop zij voorkwamen, direct opvielen. Ze groeiden namelijk op oude overjarige rietstengels en stonden met den voet van den steel op gelijke hoogte als de waterspiegel of iets er onder. Ze kwamen voor van één, tot bundels van tien exemplaren op een rietstengel. De habitus doet direct denken aan een *Omphalia*. Maar om tot een goede soortbepaling te komen, was ik met diverse determineerwerken niet in staat, slechts met *Rea British Basidiomycetae* kwam ik tot de juiste soort. Hetgeen ook niet anders kon, aangezien *Belliae* het eerst in Engeland werd gevonden en een honderdtal jaren niet meer werd gevonden en begrijpelijkerwijs de soort niet voorkwam in Fransche en Deutsche determineer-boeken. Ik zond mijn exemplaren naar Dr Reynders en Ir Schweers, welke beide mijn determinatie bevestigden. Door beide Heeren werd ik toen op meer bijzonderheden, deze soort betreffende, opmerkzaam gemaakt. Voor ik verder ga, laat ik de beschrijving zooals *Rea* die geeft volgen:

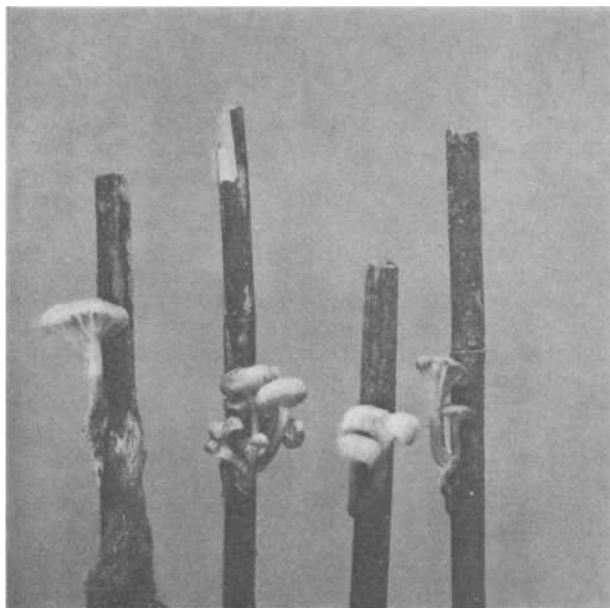
„*Omphalia Belliae* Johnst, The Misses Bell, of Coldstream. P. 12 m.m., of a pale wood-brown hue, membranaceous, inverted, deeply cyathiform; margin wavy, furrowed. St. 4 c.m. x 2 m.m. white, or very pale wood-brown above, dark brown towards the base, becoming paler when dry, then apparently mealy, erect, stiff, elastic; root slightly incrassated, bent, fixed by a dense cottony web. Gills dull chalky white, decurrent, 2 m.m. wide, rather distant, thick, more or less undulated, wrinkled on the sides and in the interstices with flexuose veins, once or twice divided near the edge. Spores white, oblong. On dead stems of reed. Oct. Rare.”

Mijn exemplaren waren wat de hoed betreft meer grijsbruin, enkele haalden wat grootte der hoed betreft gemakkelijk de 18 mm.

Typisch is vooral de steel, welke onderaan donkerbruin is en halverwege een scherpe afscheiding vormt met het witte bovengedeelte, hetgeen op de foto bij het linksche exemplaar goed is waar te nemen, De sporen-maten kloppen ook met die van *Lange*.

Behalve *Rea*, neemt *Jakob E, Lange* haar op in zijn „*Flora agaricina Danica*”, aangezien ze in den winter van 1934—1935 na een eeuw werd herontdekt in Denemarken en Duitschland, *Lange* geeft een uitstekende

af beelding onder plaat 61 F, welke echter wat de kleur betreft, mij iets te licht schijnt. Het is jammer, dat Lange de Mededeelingen van de Mycologische Vereeniging No XIV en het Jaarboek 1923—1928 van „Natuurmonumenten” niet in handen heeft gehad. Op beide plaatsen wordt *Belliae* vermeld als nieuw voor Nederland. Mej. Cath. Cool neemt haar op bladzijde 44 van genoemde Mededeelingen als volgt op : „*Omphalia Belliae* Johnst. Apud Berk. Ann. Hist. Not 1, Vol. 7 t. 10 f.1 Outl. p. 34 Hym. Eur. p. 165 Cooke 111, t. 251 Sacc-Syll V. 332.

Omphalia Belliae

Deze soort werd den 14den October 1923 gevonden, groeiende op riet bij 't Naardermeer, door K. Boedijn c.s. en door hem als zoodanig gedetermineerd. Zij is voor de Flora vastgesteld.

Ik heb mijn exemplaren nog eens vergeleken met die van Boedijn, welke in het Herbarium van den Hortus te Amsterdam op liquor worden bewaard en deze stemmen geheel met mijn exemplaren overeen.

Volgens mij is deze soort niet zoo zeldzaam, als uit bovenstaande blijkt. Een mycoloog komt uiteraard der zaak weinig in een plassen-gebied om paddestoelen te zoeken en een soort als deze wordt door anderen blijkbaar over het hoofd gezien. Als men de volgende jaren in het late najaar oude overjarige rietstengels eens nauwkeurig gaat bekijken, zal volgens mij komen vast te staan, dat deze soort meer voorkomt dan tot op heden is gebleken.

Eigenaardig is de aanhechting der steel, op het substraat vlak aan

de oppervlakte van het water. Hieruit zou te besluiten zijn, dat de uitgestrooide sporen, gezien de groeiplaats, op het water terecht komen, om vandaar uit de stengels van dit jaar te infecteeren, om het volgende jaar tot fructificatie te komen.

Amsterdam

H. KLEIJN

DE ZWART WORDENDE TRICHOLOMA'S

Op de excursies onzer vereeniging werden dit najaar onder meer gevonden *Tricholoma immundum* en *Tricholoma semitale*, terwijl ik in de buurt van Hulshorst op de Veluwe onder sparren *Tricholoma infumatum* vond.

Onze mycoloog bij uitnemendheid, de Heer Huysman, legde mij uit op welke wijze men deze soorten het best uit elkaar kan houden en later ontdekte ik in de Bulletin Trimestriel de la Société Myc. de France, jaargang 1931, de tweede aflevering, een uiteenzetting, welke geheel met die van den Heer Huysman klopte.

Het lijkt mij voor vele leden onzer vereeniging dan ook van belang over deze soorten iets meer te vernemen.

De soorten, die ik dan wil behandelen, hebben de eigenschap, dat de lamellen, het hoed- of steelvleesch donkergrijs of zwartachtig worden, wanneer men ze aanraakt of doorbreekt, terwijl ze verder de eigenschap gemeen hebben, dat de meeste exemplaren aan de bases met elkander vergroeid zijn. Zij zijn met nog enkele andere soorten (o.a. *Trich. aggregatum*) ondergebracht in de groep „Difformia” van Fries, een groep *Tricholoma*'s, die allen een vergroeide basis hebben, doch alleen de hieronder genoemde soorten loopen zwart aan.

Het gaat om de volgende soorten, welke men door de verschillende sporenvormen nogal gemakkelijk onderscheiden kan.

1. *Trich. immundum* (Berkeley) Quélet. Heeft bolvormig-eivormige sporen.

Trich. crassifolium (Berkeley) Ricken is synoniem.

2. *Trich. semitale* (Fries) Rieken. Heeft lancetvormig-eivormige sporen, uitlopend aan de basis in een rond puntje.

3. *Trich. infumatum* (Bresadola) Pouchet. Heeft ruitvormige sporen.

4. *Trich. trigonosporum* (Bresadola) Ricken. Heeft driehoekige sporen.

De *Trich. molybdinum* van Ricken is ongetwijfeld een synoniem van *Trich. trigonosporum* en heeft dan ook al de eigenschappen van deze soort, nl. de driehoekige sporen, het zwart aanloopen der lamellen, van het hoed- en steelvleesch, alsook de verdikte steelbasis. Verder is de *Trich. molybdinum* van Ricken niet die van Fries (welke niet zwart wordt) noch die van Quélet (wat een weelderige vorm is van *Tr. cartilaginum*) noch die van Bresadola (die haar afbeeldt onder den naam van *Clitocybe ampla* met gladde, bolvormige sporen van *aggregatum*) noch die der andere auteurs.

Velsen

H. J. VAN DER LAAN

JOSEF HANEL †
(gestorven den 12en November 1940 te Hennersdorf in de Oost-Sudeten)

De kunstenaar, die ons van de bloemen uit den mycologische toovertuin op het projectiedoek zoo innig deed genieten, de maker van onze schitterende lantaarnplaatjes, is helaas! niet meer. Bij dit onherstelbaar verlies past een woord van eerbiedige hulde.

Met onnavolgbare technische vaardigheid en met uiterst verfijnd gevoel voor de kleurenweelde der paddestoelen heeft hij deze virtuoos afgebeeld en daarbij ook de groote décors van licht en schaduw der omringende wereld prachtig gebruikt. Zijn fotografisch en coloristisch werk, eene herschepping van de schoonheid der natuur, is een blijvende bron van vreugde en ontroering. Persoonlijk zal ik de herinnering behouden aan een onbaatzuchtig mensch, vol overgave aan hen, die in zijn kunst belang stelden.

Moge Josef Hanel, die zijn leven heeft doorgebracht in de stille sfeer van het woud, ook in den eeuwigen vrede rusten.

Nijmegen

SCHWEERS

HUID VERSCHIJNSELEN VEROORZAAKT DOOR EETBARE
PADDESTOELEN

Onder dit opschrift vinden we een referaat in het eerste Decembern timer van het Ned. Tijdschrift voor Geneeskunde, waarin medegedeeld wordt, dat S. Hellerström in de betreffende vakliteratuur een tweetal gevallen vermeldt van zgn. idiosyncratische dermatitis (huidontsteking ten gevolge van een overgevoeligheid van sommige personen voor bepaalde stoffen) door de behandeling van rauwe, eetbare paddestoelen. De huid van de beide vrouwen, resp. 38 en 57 jaar oud, die reeds ongeveer 20 jaar die paddestoelen bereidden en aten zonder de minste reactie, was rood, vochtig en gezwollen, doordat zich bij hen de laatste jaren een overgevoeligheid voor verschillende soorten eetbare paddestoelen had ontwikkeld. Lapjesproeven, met dunne schijfjes paddestoelen verricht, bleken voor verschillende soorten (*Boletus edulis*, *Bol. luteus*, *Lactarius deliciosus*, *Clavaria flava*) een positieve uitslag te geven. Ook na 't eten van gebakken paddestoelen kreeg een der patiënten weer een dermatitis. Het kennen van deze gevallen kan van praktisch belang zijn, omdat analoge huidverschijnselen veroorzaakt kunnen worden door een overgevoeligheid voor herfstbloemen en voor zonlicht.

DE VEYE

WAARNEMINGEN

21. Op de Baarnsche excursie achter het Paleis te Soestdijk ontdekte ons medelid Reuvecamp een nieuwe groeiplaats van het fraaie, spierwitte, wit behaarde *Discomyces* *Leucoscypha leucotricha* (Alb. Schw.) Boud. Dit zwammetje is volgens de Fransche mycologen zeldzaam. Er stonden vele exemplaren onder beuken op harden, turfachtigen grond. De eerste vondst was eenige jaren geleden in den zgn. Hellekuil aan den Plasmolen.

22. Op de excursie van de afd. Nijmegen van de N.N.V. te Mook (Plasmolen) op 5 October j.l. ontdekte Mej. de Bie, lid der N.N.V., een nieuwe vindplaats van *Craterellus cornucopioides* L., den zgn. Hoorn des Overvloeds. Er stonden \pm 30 exemplaren in een rij aan den voet van een steil talud.

23. De muurzwam *Plicaria muralis* Sow. (synoniem: *Peziza domiciliana* Cooke) trof ik aan op een vochtig muurgedeelte in mijne woning op den overgang van het houten plint en de tegelbekleding. Enkele exemplaren stonden in een tegelvoeg op \pm 5 cm van af het plint doch hiermede is nog niet aangetoond, dat het mycelium uitsluitend in de

foto Schuttebernd, Oldenzaal

kalkspecie ontspringt, hoogstens, dat het in dit substraat wel verder groeit.

Ik verwijs U naar het artikel over deze zwam van onzen oud-conservator Lütjeharms in „Fungus” van 15 Augustus 1930.

24. De prachtige zwavelgele (doch ook wel zalmkleurige) zwavelzwam (*Polyporus sulphureus* (Bull.) Fr.) komt bij ons veel voor op de zgn. Acacia's. Aan de Nassaulaan te Nijmegen zijn vele boomen er door

aangetast en ten doode opgeschreven. In het Heiloërbosch stond een peppelstomp met een twintigtal hoeden dakpansgewijze boven elkaar, ter hoogte van 1 meter. Toen de stomp na drie jaren ter aarde lag, viel het hout in blokjes uit elkaar, wellicht een gevolg van den mycelium-groei op eene bijzondere wijze. De zwavelzwam wordt ook wel, doch niet vaak aangetroffen op het hout van coniferen (o.a. op grenen dwarsliggers) en op den eik. De structuur van het weefsel der vruchtlichamen is kaasachtig-taai.

25. De, in onze verzameling aanwezige *monstruositeit van Lentinus squamosus* (Sch.) Quél., een vergroeiing (zie foto) van de zgn. dwarsliggerzwam, werd in 1927 gevonden aan een vloerbalk van een spoorwegloods te Oldenzaal. De takken zijn steriel en eindigen in hoornachtige punten. Deze zijn ook aanwezig bij de dwarsliggerzwam in het spoor, voor zoover de stelen onder grind zitten. En verder zaten ze in Juni j.l. bij een exemplaar van *Lentinus squamosus* in een spoorweg-schuilkelder te Nijmegen; dus óók in het donker gevormd. Deze biologische uiting is dus cavernicool-monstruoos.

En interessant!

26. Op den 19den November 1941 vond ik het hardgele, walgelijk stinkende plasmodium van *Badhamia utricularis* Berk., de interessante en typische myxomyceet, waarvan de eminente cineast Mol, directeur van „Multifilm” te Haarlem, den levenscyclus verfilmd heeft, op de gaatjeszwam *Polyporus picipes* Fr., welke zwam groeide onderaan een dun, wilgen afrasteringspaaltje nabij het Lexkensveer te Wageningen.

Deze voedsterzwam heb ik voor genoemde slijmzwam nog niet vermeld gezien.

A. C. S. SCHWEERS

VERZOEK

De bibliothecaris verzoekt de leden, die bepaalde wenschen hebben, wat betreft het aanschaffen van nieuwe werken voor onze bibliotheek, deze zonder uitstel aan hem kenbaar te maken.

Wageningen,
Zoomweg 10.

H. A. A. VAN DER LEK

NIEUWE LEDEN

D. Bierens de Haan, Duinweg 33, Den Haag.

Mevr. W. H. Geerling—Calond, Julianalaan 8, Oosterbeek.

Mevr. E. Geyer—Donath, Oostzijde 64, Hollandsche Rading.

Baronesse van Hardenbroek geb. van Ammerstol Entinge, Amersfoortsche-
weg 89, Soesterberg.

Mevr. J. L. Walther, v. Lenneplan 35, Soest.

VAN DEN REDACTEUR

Dankbaar voor de mij toegezonden copy, waarmede dit nummer gevuld kon worden, verzoek ik U mij vóór 15 Maart a.s. van nieuwe bijdragen te willen voorzien.

DE VEYE